

Kijonková, Jana

**Valency van psych-verbs en de gevolgen ervan voor de
woordvolgorde: de casus overvallen en overkomen**

Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik. 2015, vol. 29, iss. 2, pp.
[77]-90

ISSN 1803-7380 (print); ISSN 2336-4408 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/134986>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
provides access to digitized documents strictly for personal use, unless
otherwise specified.

JANA KIJONKOVÁ

VALENTIE VAN PSYCH-VERBS EN DE GEVOLGEN ERVAN VOOR DE WOORDVOLGORDE: DE CASUS *OVERVALLEN* EN *OVERKOMEN*

Abstract:

Valency of Psych-Verbs and its Influence on the Word Order of the Dutch Sentence: the Case of *overallen* and *overkomen*

This paper deals with valency of Dutch psych-verbs. Valency is the ability of a verb to bind a number of elements in order to form a grammatically correct sentence structure. Psych-verbs are verbs that refer to a situation in which an animate being can be subject to a change of their psychological state. It's been shown that these verbs deviate from the tendency to place nominal subject before nominal object in the middle field of the Dutch sentence. The aim is to analyze sentences containing Dutch psych-verbs and to find out which aspects influence the word order of the nominal subject and nominal object in the middle field. The results of the analysis of two psych-verbs – overvallen and overkomen – are presented in this paper.

Keywords:

verb valency; psych-verbs; word order; middle field; subject; object; Dutch

1. Inleiding¹

Het is door verschillende taalkundigen aangetoond dat bepaalde V's zich syntactisch op een bijzondere manier gedragen. Haeseryn et al. (1997: 1322) zeggen bijvoorbeeld dat bij dit soort V's de volgorde in het middenstuk omgekeerd kan worden, dus object vóór SUB, hoewel de algemene tendens voor de plaatsing van nominale constituenten in het middenstuk SUB vóór object is. Vergelijk de volgorde SUB–DOB in (1) met de volgorde DOB–SUB in (2).

¹ Dit artikel is gebaseerd op mijn proefschrift en is een bewerking van mijn lezing op het Regionaal Colloquium Neerlandicum in Olomouc en Brno (20–23 mei 2015).

- (1) morgen |wil| Jan een boek |kopen|
 SUB DOB
- (2) toen |overviel| de soldaten een hevig heimwee
 DOB SUB

In dit artikel besteed ik mijn aandacht aan de valentie van twee zulke V's, namelijk *overvallen* en *overkomen*, die in mijn corpus zinnen met psych-verbs de meeste gevallen van de DOB-SUB-volgorde vertonen. Het doel van mijn onderzoek is om de volgorde SUB-object en object-SUB van de nominale NP's in het middenstuk van een aantal Nederlandse zinnen met deze V's te bestuderen en te bepalen welke invloed de valentie heeft voor de woordvolgorde binnen de zin.

2. Valentie en psych-verbs – de stand van het onderzoek

Valentie wordt in de taalkunde gedefinieerd als een vermogen van V om een bepaald aantal participanten (of argumenten) op te roepen, zodat een grammaticaal juiste zin ontstaat (Tesnière 1959, Allerton 1982, Svozilová et al. 1997, Vandeweghe 2013). Zie de volgende voorbeelden (3) en (4).²

- (3) *mijn kat vangt
 (4) mijn kat vangt muizen

In tegenstelling tot (3) is zin (4) grammaticaal correct omdat het naast SUB *mijn kat* een DOB *muizen* bevat dat vereist wordt door de valentie van V *vangen*.

Op basis van het aantal opgeroepen posities worden V's meestal verdeeld in avalente (geen argument), monovalente (één argument), divalente (twee argumenten) en trivalente (drie argumenten).³ Zie (5) – (8) respectievelijk.

- (5) het regent
 (6) de boom groeit
 (7) Piet slaat Karel
 (8) Piet geeft Karel een boek

² Voor een meer uitgebreide bespreking van valentie zie Kijonková (2012).

³ Als we echter valentie niet alleen semantisch, maar ook syntactisch bekijken, moeten we de avalente werkwoorden als monovalent beschouwen. Hoewel *het* in (5) een dummy of loos SUB is dat alleen een grammaticale functie heeft en qua semantiek leeg is – met andere woorden: het verwijst nergens naar (Van der Horst 1985: 35) – wordt de betreffende positie verplicht gelexicaliseerd.

Divalente V's, zoals in (7), worden door Tesnière (1959: 242) beschreven als V's die twee participanten vereisen, namelijk SUB en object. Typisch divalent zijn ook psych-verbs, of psychologische V's (bijv. *haten*, *amuseren* enz.). Onder psych-verbs versta ik V's die naar een situatie verwijzen waarin een bezielde wezen een verandering van psychologische gesteldheid kan ondergaan. Met psychologische gesteldheid worden meestal emoties of gevoelens bedoeld.

De twee argumenten, dat wil zeggen SUB en object, die deze divalente V's bij zich hebben, worden vaak als Stimulus en Experiencer gekarakteriseerd. Experiencer is een bezielde entiteit die het gevolg van de handeling ondergaat en op Stimulus reageert (Fillmore 1971: 42, 1977: 67; Ruwet 1994: 45). Zie (9) en (10) waar *Jan* de Experiencer uitdrukt. Stimulus wordt gedefinieerd als de inhoud of het object van de psychologische toestand (Belletti & Rizzi 1988: 291), of de oorzaak van de verandering in de psychologische toestand (Levin 1993: 191), maar hoeft niet altijd bezielde te zijn.⁴ In (9) is de Stimulus *zijn zus* bezielde, terwijl in (10) het om een onbezielde Stimulus gaat, namelijk *peren*. Het aspect bezielde wordt verder in §4.2 besproken.

(9) Jan haat zijn zus

(10) Jan haat peren

De syntactische functies van Stimulus en Experiencer variëren afhankelijk van de valentie van V. De correlaties tussen deze semantische rollen en hun syntactische functies bij de Nederlandse psych-verbs worden in (11) weergegeven.⁵

(11) Experiencer-SUB – Stimulus-DOB	bijv. <i>Jan haat peren</i>
Experiencer-SUB – Stimulus-VzO ⁶	bijv. <i>Jan houdt van peren</i>
Stimulus-SUB – Experiencer-DOB	bijv. <i>Jan amuseert zijn zus</i>
Stimulus-SUB – Experiencer-IOB	bijv. <i>dat gedrag bevalt Jan</i>

Onder psych-verbs vallen in mijn definitie naast „echte“ psych-verbs, zoals *haten*, waarbij de emotionele inhoud geïncorporeerd is in de betekenis van V (Aksan & İbe 2006: 114), ook V's waarbij de Experiencer een emotie of gevoel ondervindt, maar waarbij deze emotionele inhoud niet geïncorporeerd is in de betekenis van V, zoals bij de echte psych-verbs. Dit is volgens Bouchard (1995: 265) het geval bij veel V's die een actie uitdrukken. Het voorbeeld (12) van Bouchard laat zien dat zo'n V in een psychologische constructie kan

⁴ Er moet toegevoegd worden dat het in sommige gevallen niet alleen om de verandering in de psychologische, maar ook fysiologische toestand kan gaan. Zie (i) waarin de Experiencer (*de bezoeker*) door de Stimulus (*een moeheid*) vooral fysiologisch beïnvloed wordt.

⁵ Zie Bennis (2004), Van Bergen (2009) en Vandeweghe (2011).

⁶ VzO = voorzetselvoorwerp

verschijnen als één van de argumentposities door de Stimulus (*un grand malheur*) ingevuld wordt.

(12) un grand malheur est arrivé à cette famille

Deze benadering betekent dat ook Nederlandse V's als *overvallen* (met de betekenis van 'verrassen') en *overkomen* (met de betekenis van 'gebeuren') als psych-verbs opgenomen kunnen worden.

3. Methode

Aan het begin van dit artikel werd er al op gewezen dat de woordvolgorde in het middenstuk van zinnen met psych-verbs omgekeerd kan worden, dat wil zeggen object–SUB in plaats van SUB–object. Om te kunnen nagaan welke aspecten een rol spelen bij de gepermuteerde volgorde heb ik een corpus samengesteld met 400 zinnen die psych-verbs bevatten. Die zijn in vier groepen verdeeld: drie met een voorvoegsel (*over-*, *be-* en *ver-*) en één zonder voorvoegsel.⁷ In totaal zijn er 20 echte en onechte psych-verbs. Voor elk psych-verb werden 20 actieve zinnen geselecteerd die in het middenstuk het nominale SUB en DOB of IOB hebben.⁸ Hier werden de volgende corpora voor gebruikt: Twente News Corpus, het CONDIV en Google.⁹

De zinnen in het corpus werden geanalyseerd aan de hand van een aantal aspecten die in de volgende paragrafen één vóór één worden behandeld. Alle in de analyse gebruikte zinnen werden in de vorm van een schriftelijke enquête aan zeven informanten voorgesteld. Bij elke zin werd de keuze gegeven uit vier mogelijkheden: acceptabel – een beetje twijfelachtig – zeer twijfelachtig

⁷ De V's met een voorvoegsel werden in *Van Dale Groot woordenboek van hedendaags Nederlands* opgezocht, terwijl de groep zonder voorvoegsel uit verschillende publicaties over Nederlandse psych-verbs werd gehaald. Voor elke groep werden 5 frequentste V's gekozen op basis van CELEX (d.i. een elektronische database die verschillende types van lexicale informatie over het hedendaagse Nederlands bevat en die afgeleid is van het INL 50 miljoen woorden corpus). Dat leverde de volgende 20 werkwoorden: *overkomen*, *overvallen*, *overweldigen*, *overrompelen* en *overdonderen* (de groep met *over-*), *bedreigen*, *bewonderen*, *bevredigen*, *bevallen* en *beledigen* (de groep met *be-*), *verbazen*, *vervelen*, *verwarren*, *verrassen* en *verwonderen* (de groep met *ver-*), *missen*, *interesseren*, *haten*, *storen* en *boeien* (de groep zonder voorvoegsel).

⁸ V's die een VzO bevatten (bijv. *houden van*) werden dus uitgesloten.

⁹ *Twente News Corpus* (voortaan TwNC – ong. 500 miljoen woorden) is een samenstelling van teksten van Nederlandse kranten, tv-ondertitels, autocues en transcripties van het tv-nieuws van 1991 tot vandaag. *Het CONDIV – corpus geschreven Nederlands* (ong. 47 miljoen woorden) is een samenstelling van formele en informele teksten van Belgische en Nederlandse kranten en chatkanalen van de periode 1996 – 2001.

– onacceptabel. De informanten zijn allemaal afkomstig uit Vlaanderen en hun leeftijd varieert van 27 tot 62. Om zo intuïtief mogelijke resultaten te krijgen hebben ze geen taalkundige opleiding genoten.

4. Resultaten – *overvallen, overkomen*

Ik bespreek hier *V*'s *overvallen* en *overkomen* die in mijn corpus de meeste gevallen van de gepermuteerde volgorde tonen (zie Tabel 1). Het zijn *V*'s waarvan SUB de Stimulus en object de Experiencer uitdrukt (bij *overvallen* gaat het om Experiencer-DOB, bij *overkomen* om Experiencer-IOB).

Tabel 1: Aantal zinnen met volgorde SUB-object en object-SUB

Werkwoord	Volgorde in het middenstuk		Totaal
	SUB-object	object-SUB	
overkomen	1	19	20
overvallen	15	5	20

Ik vraag me vooral af welke aspecten de volgorde in het middenstuk beïnvloeden. De onderstaande paragrafen zijn toegespitst op de volgende vijf die volgens de vakliteratuur een belangrijke rol kunnen spelen bij de omgekeerde volgorde, namelijk valentie, bezieldheid, geaffecteerdheid van het object, informatiewaarde en bepaaldheid, en complexiteit.

4.1 Valentie

De valentie van *overkomen* vereist een SUB en IOB. Het gaat om een divalent *V*. *Overvallen* is net zoals *overkomen* divalent, maar kan in bepaalde gevallen ook trivalent zijn en dus een derde argument vereisen, zoals Pekelder (2013) al heeft geobserveerd. Zie (13) met het derde argument in cursief.

(13) *met het naar buiten brengen van de financiële perikelen overvalt Spijkers zelfs tal van ingewijden binnen de basketbalwereld*¹⁰

Deze zin laat zien dat het derde argument met de juiste interpretatie kan helpen. *Overvallen* is een polysemisch *V* met de volgende betekenissen: 1. ‘onverhoeds aanvallen’, en 2. ‘verrassen’.¹¹ Zie (14) en (15) respectievelijk.

¹⁰ TwNC: Algemeen Dagblad, 7 maart 1994

¹¹ Gehaald uit *Van Dale Groot woordenboek van hedendaags Nederlands*.

(14) op de beurs overviel een groep mannen de bewakers

SUB	DOB
[+beziëld]	[+beziëld]

(15) op de beurs overvalt de bezoeker vaker een gevoel van déjà vu¹²

DOB	SUB
[+beziëld]	[-beziëld]

In (14) duidt zowel SUB (*een groep mannen*) als DOB (*de bewakers*) bezielde entiteiten aan, terwijl in (15) SUB (*een gevoel van déjà vu*) onbeziëld is. Een ander verschil is dat SUB in (14) van buitenaf op de referent van DOB invloed heeft, terwijl SUB in (15) van binnen de referent van DOB afkomstig is (het gaat om *een gevoel* van de bezoeker).

Het derde argument verschijnt in de zin wanneer zowel SUB als DOB bezielde entiteiten aanduiden en als V de psychologische betekenis ('verrassen') heeft. Zonder het derde argument zou de zin ambigu kunnen zijn, met de mogelijke interpretatie van 'fysiek aanvallen', zoals het geval is in (14). Zin (15) kan ondanks de psychologische betekenis van V niet begeleid worden door een derde argument vanwege het [-beziëld] SUB.

Hoe zit het nu met de woordvolgorde in het middenstuk? De volgorde object-SUB is niet mogelijk in zinnen als (13) en (14), dat wil zeggen in zinnen waarin de graad van beziëldheid hetzelfde is, maar wel mogelijk in zinnen als (15), waarin SUB onbeziëld is.

De valentie van *overkomen*, daarentegen, laat geen derde argument toe, omdat SUB van *overkomen* altijd onbeziëld is, zoals in (16). Zin (17) is dan onmogelijk vanwege het [+beziëld] SUB.¹³

(16) toen overkwam de zes broers een verrassende ervaring¹⁴

IOB	SUB
[+beziëld]	[-beziëld]

(17) *toen overkwam de zes broers een nieuwe vriend

IOB	SUB
[+beziëld]	[+beziëld]

¹² TwNC: NRC Handelsblad, 13 november 1995

¹³ 6 van de 7 informanten vinden zin (17) onacceptabel.

¹⁴ GOOGLE: www.theobaldusparochie.nl/verhaalkind1.html, 2012f

4.2 *Bezieldheid*

Bezieldheid of animacy is een extra-linguïstisch kenmerk van entiteiten dat aangeeft dat een entiteit een ziel heeft (Van Bergen 2011: 1). In (18) staat de schaal van bezieldheid van Comrie (1981: 38). NP's die mensen aanduiden, staan het hoogst op de schaal, terwijl NP's die ideeën, voorwerpen en dergelijke aanduiden, het laagst staan.

(18) human > animal > inanimate

De valentie van *overkomen* vereist een [-bezield] SUB en een [+bezield] IOB, zoals in §4.1 vermeld werd. Zie (19).

(19) toen overkwam de zes broers een verrassende ervaring

IOB	SUB
[+bezield]	[-bezield]

Bij *overkomen* bestaat een hiërarchie tussen de graden van bezieldheid, die correleert met de woordvolgorde. De grammaticale effecten van bezieldheid zijn in mijn corpus aan de zinnen met *overkomen* te zien en komen overeen met wat Lamers & De Hoop (2011) “animate-first tendency” noemen. Met andere woorden staat het [+bezield] zinsdeel dat als IOB gelexicaliseerd wordt, meer vooraan in het middenstuk dan het [-bezield] zinsdeel dat als SUB gelexicaliseerd wordt.

Bij *overvallen* ligt het wat anders. In geval van twee bezielde NP's in het middenstuk is de volgorde van deze NP's uitsluitend SUB-DOB, zoals al gezegd in §4.1. Zie (20).

(20) met het naar buiten brengen van de financiële perikelen overvalt
Spijkers zelfs tal van ingewijden binnen de basketbalwereld

SUB	DOB
[+bezield]	[+bezield]

Als de NP's verschillende bezieldheid vertonen, observeer ik naast de SUB-DOB-volgorde ook de omgekeerde volgorde. Vergelijk (21) met (22).

(21) daar (...) overvalt een foto (meer dan een film) de zelfgenoegzame toeschouwer¹⁵

SUB	DOB
[-bezield]	[+bezield]

¹⁵ GOOGLE: zwartevijvers.blogspot.be/2008/03/onheil-pijn-bloed.html, maart 2008

(22) op de beurs overvalt de bezoeker vaker een gevoel van *déjà vu*

DOB	SUB
[+bezielde]	[-bezielde]

In (21) kan er niet gesproken worden van “animate-first tendency” omdat de bezielde entiteit pas achter de onbezielde staat. Het verschil tussen de twee SUB’s in (21) en (22) ligt in de wijze waarop ze semantisch op de referent van DOB invloed hebben, dat wil zeggen in het aspect van geaffecteerdheid, dat in de volgende paragraaf aan bod komt.

4.3 Geaffecteerdheid van het object

Wat dit aspect betreft, vraag ik me af wat soort Stimulus-SUB invloed heeft op het Experienter-object? Met andere woorden: is de Stimulus intern of extern? In (23) duidt SUB een Stimulus aan die van buiten op de referent van DOB invloed heeft, terwijl in (24) de Stimulus van binnen de referent van DOB komt (zie ook Pekelder 2013, die dit al heeft opgemerkt).

(23) daar (...) overvalt een foto (meer dan een film) de zelfgenoegzame toeschouwer

SUB	DOB
externe Stimulus	

(24) op de beurs overvalt de bezoeker vaker een gevoel van *déjà vu*

DOB	SUB
	interne Stimulus

De zinsdelen in het middenstuk van zinnen met een externe Stimulus kunnen niet zo makkelijk permuteren. Mijn informanten vinden dan zin (23) onacceptabel als de zinsdelen in de omgekeerde DOB-SUB-volgorde staan. Vergelijk (23) met (23a).¹⁶ Zin (24) is daarentegen meer acceptabel in de gepermuteerde volgorde. Vergelijk (24) met (24a).¹⁷

(23a) * daar (...) overvalt de zelfgenoegzame toeschouwer een foto (meer dan een film)

DOB	SUB
-----	-----

¹⁶ Alle informanten vinden zin (23a) onacceptabel of zeer twijfelachtig.

¹⁷ 5 van de 7 informanten vinden zin (24) acceptabel, terwijl zin (24a) voor 5 van de 7 informanten een beetje twijfelachtig is.

(24a) ? op de beurs overvalt vaker een gevoel van déjà vu de bezoeker
 SUB DOB

De geaffecteerdheid van IOB van *overkomen* lijkt in vergelijking met *overval-
 len* niet van groot belang te zijn voor de volgorde van de zinsdelen in het mid-
 denstuk, aangezien zowel het interne als het externe Stimulus-SUB achter IOB
 kan staan. Zie (25) en (26).

(25) dan overkomt Heather een zwaar verkeersongeval¹⁸
 IOB SUB
 externe Stimulus

(26) toen overkwam Peppi het grote verdriet dat Manon overleed (...) ¹⁹
 IOB SUB
 interne Stimulus

4.4 Informatiewaarde en bepaaldheid

De valentie van *overkomen* roept een SUB op dat een gebeurtenis aanduidt. Deze gebeurtenis heeft dan een grotere informatiewaarde dan IOB. SUB staat namelijk volgens het links-rechts-principe meer achter in het middenstuk, dus op de plaats van rhema. De informatiewaarde wordt versterkt door de onbepaaldheid van dit zinsdeel. IOB is op zijn beurt minder informatief, dat wil zeggen dat het meer voor in het middenstuk staat, op de plaats van thema. De geringe informatiewaarde wordt versterkt door zijn bepaaldheid.²⁰ Zie (27).

(27) kort daarna overkwam de man een wonder²¹
 IOB SUB
 [-info][+bep] [+info][-bep]

Het belang van de bepaaldheid en informatiewaarde voor de woordvolgorde lijkt door de informanten bevestigd te zijn. Die vinden zin (27a), dus de volgorde SUB-IOB waarin het onbepaalde SUB op de minder informatieve plaats staat, minder acceptabel dan de IOB-SUB-volgorde van zin (27).²²

¹⁸ GOOGLE: www.e-boeksuper.nl/e-boeken/romans, Huis aan het water, 2013

¹⁹ GOOGLE: www.animalinneed.com/en/in-memorium/233-peppie.html, 2008

²⁰ Zie Haeseryn et al. (1997) of Firbas (1964) voor meer informatie over het links-rechts-principe en informatiewaarde.

²¹ GOOGLE: www.geledraak.nl/html/showarticle.asp?id=3898, 12 augustus 2010

²² 4 van de 7 informanten vinden zin (27a) onacceptabel of zeer twijfelachtig, in tegenstelling tot (27) die ze acceptabel vinden.

(27a) ?kort daarna overkwam	een wonder	de man
	SUB	IOB
	[-info][-bep]	[+info][+bep]

Het links-rechts-principe is echter niet van toepassing in zinnen met *overvallen* waarin alleen de volgorde SUB-DOB mogelijk is, zoals in (28).

(28) daar (...) overvalt een foto (meer dan een film) de zelfgenoegzame toeschouwer		
	SUB	DOB
	[-info][-bep]	[+info][+bep]
	externe Stimulus	

Hier speelt het aspect van geaffecteerdheid een meer belangrijke rol voor de volgorde – de referent van IOB in (28) is namelijk door een externe Stimulus geaffecteerd (zie §4.3).

4.5 Complexiteit

Bij complexiteit besteed ik mijn aandacht aan de aard van de voor- en nabepaling van de kern van de NP, dat wil zeggen de elementen tussen de determinator en de kern, en de elementen achter de kern van de NP (Vandeweghe 2013: 180).²³ Laten we eerst de complexiteit van SUB en IOB van *overkomen* bekijken in verband met de aanvaardbaarheid van de woordvolgorde. Zie eerst (29) en (29a) die allebei zonder problemen voor de informanten acceptabel zijn.²⁴

(29) Hazelhoff noemt een heel andere reden waarom		
zijn bank	een onroerend goed-schandaal als in Duitsland niet gauw zal overkomen ²⁵	
IOB	SUB	
[-complex]	[+complex]	

²³ Complexiteit wordt in het corpus relatief gemeten. In (i) bijvoorbeeld is *Peppi* een minder complexe NP dan *het grote verdriet dat Manon overleed*, die naast de kern (*verdriet*) nog een determinator (*het*), een voorbepaling (*grote*) en een complement (de bijzin *dat Manon overleed*) bevat. De NP's in (ii) daarentegen (*plaatsgenoot Peter Korsten* en *hetzelfde trieste lot*) hebben qua complexiteit dezelfde waarde.

I. toen overkwam Peppi het grote verdriet dat Manon overleed

II. kort daarna overkwam plaatsgenoot Peter Korsten hetzelfde trieste lot
(GOOGLE: <http://nl.tracesofwar.com/bio/51975/Hoebers-Peter-Johannes-Jacobus.htm>)

²⁴ Alle informanten vinden zowel zin (29) als (29a) acceptabel.

²⁵ TwNC: Algemeen Dagblad, 23 april 1994

- (29a) Hazelhoff noemt een heel andere reden waarom
 een onroerend goed-schandaal als in Duitsland zijn bank niet gauw zal
 overkomen
SUB	IOB
[+complex]	[-complex]

Vergelijk nu het verschil in aanvaardbaarheid tussen (30) en (30a). Deze zin is minder acceptabel met de volgorde SUB-IOB dan met de omgekeerde volgorde, alhoewel SUB net zoals in (29) en (29a) complexer is dan IOB. Het verschil is dat SUB in (29) zowel een voorbepaling (*onroerend goed*) als een nabepaling (*als in Duitsland*) heeft in tegenstelling tot SUB in (30) dat alleen een voorbepaling (*zwaar*) heeft.

- (30) dan overkomt Heather een zwaar verkeersongeval
IOB	SUB
[-complex]	[+complex]

- (30a) [?] dan overkomt een zwaar verkeersongeval Heather
SUB	IOB
[+complex]	[-complex]

Hieruit kan besloten worden dat complexere SUB's van overkomen die een nabepaling hebben, een grotere kans hebben om vooropgeplaatst te worden dan SUB's zonder nabepaling. Dit is in strijd met het complexiteitsprincipe dat het tegenovergestelde verkondigt, namelijk dat de meer complexe elementen achter de minder complexe gaan staan (Haeseryn et al. 1997).

Bij *overvallen* is het andersom. SUB van *overvallen* dat door een NP met een nabepaling uitgedrukt wordt, heeft een grotere kans om achter DOB te staan. Dit is dus in overeenstemming met het complexiteitsprincipe. Vergelijk (31) met de wat minder acceptabel zin (31a).²⁶

- (31) op de beurs overvalt de bezoeker vaker een gevoel van déjà vu
DOB	SUB
[-complex]	[+complex]

- (31a) [?] op de beurs overvalt vaker een gevoel van déjà vu de bezoeker
SUB	DOB
[+complex]	[-complex]

²⁶ 5 van de 7 informanten vinden zin (31) acceptabel, terwijl zin (31a) voor 5 van de 7 informanten een beetje twijfelachtig is.

Dit is niet het geval in zinnen waarin de complexiteit door een ander aspect wordt overruled, namelijk geaffecteerdheid, zoals in het voorafgaande werd gezegd. Zie (32).

(32) daar (...) overvalt een foto (meer dan een film) de zelfgenoegzame toeschouwer

SUB	DOB
[+complex]	[-complex]
externe Stimulus	

Meer onderzoek naar de volgorde van complexe en minder complexe zinsdelen in het middenstuk van zowel *overkomen* en *overvallen* is echter noodzakelijk, vooral met meer complexe objecten en met objecten die dezelfde complexiteitswaarde als SUB's hebben.

5. Conclusies

Aan de hand van de analyse kan ik de volgende conclusies trekken. De volgorde van de zinsdelen in het middenstuk van de zinnen met *overkomen* in het corpus is IOB-SUB in 95% van de gevallen.²⁷ Dit is veroorzaakt door de aspecten bezieldeheid en bepaaldheid. Het bezielde, bepaalde IOB neemt de eerste plaats in het middenstuk in volgens het “animate-first-tendency” en de laag informatieve plaats volgens het links-rechts-principe. Het onbezielde, onbepaalde SUB staat dan achter IOB, op de hoog informatieve plaats. De volgorde SUB-IOB is acceptabel in dezelfde mate als de IOB-SUB-volgorde als SUB een bepaalde complexiteitswaarde vertoont, namelijk als de NP van SUB een nabepaling heeft.

Bij *overvallen* lijkt het aspect geaffecteerdheid van het grootste belang te zijn voor de woordvolgorde in het middenstuk. Het predicat *overvallen* laat alleen de SUB-DOB-volgorde toe als de referent van DOB door een externe Stimulus geaffecteerd is. In geval dat de Stimulus een bezielde entiteit aanduidt, projecteert V nog een derde argument en wordt dus trivalent. In zinnen met een interne Stimulus is de geprefereerde volgorde daarentegen DOB-SUB. In dat geval neemt het onbepaalde SUB de hoog informatieve plaats in volgens het links-rechts-principe en bij bepaalde complexiteit (nl. NP met een nabepaling) ook volgens het complexiteitsprincipe.

²⁷ D.w.z. 19 van de 20 zinnen met *overkomen* – zie ook §3.

Literatuurlijst

- AKSAN, Mustafa & Pinar İBE (2006): 'Psych verbs in Turkish'. In: Semih YAĞCIOĞLU & Ayşen CEM-DEĞER (red.), *Studies in Turkish linguistics*, ICTL 2004. İzmir, pp. 107-119.
- ALLERTON, D. J. (1982): *Valency and the English Verb*. London/New York.
- BELLETTI, Adriana & Luigi RIZZI (1988): 'Psych-verbs and θ -theory'. In: *Natural Language and Linguistic Theory* 6, 3, pp. 251-352.
- BENNIS, Hans (2004): 'Unergative adjectives and psych-verbs'. In: Artemis ALEXIADOU & Martin EVERAERT (red.), *Studies in Unaccusativity: The Syntax-Lexicon Interface*. Cambridge, UK, pp. 84-113.
- BERGEN, Geertje van (2009): 'Placing objects before subjects in Dutch'. In: Bert BOTMA & Jacqueline van KAMPEN (eds.), *Linguistics in the Netherlands*. Amsterdam, pp. 14-24.
- BERGEN, Geertje van (2011): *Who's first and what's next. Animacy and word order variation in Dutch*. Proefschrift. Radboud Universiteit Nijmegen.
www.ru.nl/grammarandcognition/students/vm/theses (31-08-2014)
- BOUCHARD, Denis (1995): *The Semantics of Syntax. A Minimalist Approach to Grammar*. Chicago/London.
- COMRIE, Bernard (1981): *Language Universals and Linguistic Typology*. Oxford.
- FILLMORE, Charles J. (1971): 'Some Problems for Case Grammar'. In: Richard J. O'BRIEN (red.), *Report of the 22nd Annual Roundtable Meeting on Linguistics and Language Studies*. Washington, DC, pp. 35-56.
- FILLMORE, Charles J. (1977): 'The Case for Case Reopened'. In: Peter COLE & Jerrold M. SADOCK (red.), *Syntax and Semantics* 18. New York, pp. 59-81.
- FIRBAS, Jan (1964): 'On defining the theme in functional sentence analysis'. In: *Travaux Linguistiques de Prague* 1, pp. 267-280.
- HAESERYN, Walter, e. a. (1997): *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. 2 delen. Groningen en Deurne.
- HORST, J. M. van der (1985): 'Verkenning van onpersoonlijke constructies'. In: *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 101, pp. 34-63 en 81-92.
- KIJONKOVÁ, Jana (2012): 'Verbale valentie in het Nederlands en het Tsjechisch. Een eerste verkenning'. In: Jelica Novaković-Lopušina e. a. (red.): *Lage Landen, Hoge Heuvels: Handelingen Regionaal Colloquium Neerlandicum*. Beograd, pp. 317-326.
- LAMERS, Monique, J. A. & Helen de HOOP (2011): 'Animate object fronting in Dutch: a production study'. Unpublished manuscript. Radboud Universiteit Nijmegen.
- LEVIN, Beth (1993): *English Verb Classes and Alternations*. Chicago.
- PEKELDER, Jan (2013): 'Prédicats atypiques en néerlandais contemporain: le cas du type *overvalen*'. In: *Syntaxe & Sémantique* 14, pp. 119-139.
- RUWET, Nicolas (1994): 'Être ou ne pas être un verbe de sentiment'. In: *Langue française* 103, pp. 45-55.
- STERKENBURG, Piet G. J. van, Geert E. BOOIJ e.a. (1991): *Van Dale Groot woordenboek van hedendaags Nederlands*. Antwerpen/Utrecht.
- SVOZILOVÁ, Naďa, Hana PROUZOVÁ & Anna JIRSOVÁ (1997): *Slovesa pro praxi – valenční slovník nejčastějších českých sloves*. Praha.
- TESNIÈRE, Lucien (1959): *Eléments de syntaxe structurale*. Paris.
- VANDEWEGHE, Willy (2011): 'Categorieën van predicaten met voorzetselvoorwerp'. In: *Studies van de BKL* 6. <http://webh01.ua.ac.be/linguist/sbkl/sbkl2011/vdw2011.pdf> (05-09-2014)
- VANDEWEGHE, Willy, m.m.v. Magda DEVOS & Fons De MEERSMAN (2013): *Grammatica van de Nederlandse zin*. Antwerpen/Apeldoorn.

*Mgr. Jana Kijonková
Ústav germánských studií FF UK
Nám. Jana Palacha 2
116 38 Praha 1
kijonkova.jana@gmail.com*